

157. Tiistaina 24 päivänä marraskuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 293 laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 4661

Kolmas käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi asevelvollisuuslain ja eräiden asevelvollisuuden suorittamiseen liittyvien lakien muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 133
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

3) Ehdotukset laeiksi sosiaalihuoltolain sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 2 §:n muuttamisesta 4662

Hallituksen esitys n:o 174
Lakialoitteet n:ot 58 ja 106/1991 vp
Toivomusaloitteet n:ot 1032, 1036, 1062, 1092, 1142, 1145, 1218, 1229, 1284, 1285, 1292, 1343, 1347, 1380, 1382 ja 1396/1991 vp sekä 276, 289 ja 292
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 39

Toinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi erikoissairaanhoidon lain muuttamisesta 4668

Hallituksen esitys n:o 287
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 40

S. 5) Ehdotukset laeiksi osakeyhtiölakiin, asunto-osakeyhtiölakiin, avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annettuun lakiin, osuuskuntalakiin, prokuralakiin, säätiölakiin sekä vesilakiin sisältyvien kansalaisuus- ja asuinpaikkavaatimusten muuttamisesta 4668

Hallituksen esitys n:o 236
Talousvaliokunnan mietintö n:o 41

6) Ehdotukset laeiksi kuluttajansuojalain 6 luvun sekä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 218
Talousvaliokunnan mietintö n:o 43
Suuren valiokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen käsittely:

7) Ehdotukset laeiksi eläinlääkärin-toimen harjoittamisesta annetun lain ja eläinlääkintähuoltolain 3 ja 17 §:n muuttamisesta 4671

Hallituksen esitys n:o 196
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 21

8) Ehdotukset laeiksi Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisten tutkintoto-
distusten tunnustamisesta ja ulkomailla
suoritettujen korkeakouluopintojen tuot-
tamasta virkakelpoisuudesta annetun lain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 254
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 11

	S.		S.
9) Ehdotukset laiksi siirtymämaksusta muutettaessa valtion virastoja, laitoksia tai liikelaitoksia osakeyhtiöiksi ja laiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n muuttamisesta	4671	16) Hallituksen esitys n:o 300 metsästyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	4671
Hallituksen esitys n:o 265
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 42		17) Hallituksen esitys n:o 308 vuoden 1992 neljänneksi lisätalousarvioksi	„
10) Ehdotukset laeiksi patenttilain 3 §:n, hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain 3 §:n ja mallioikeuslain 5 §:n muuttamisesta	„	Pöydällepanoa varten esitellään:	
Hallituksen esitys n:o 215
Talousvaliokunnan mietintö n:o 46		18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57 hallituksen esityksen johdosta laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta (HE 197)	„
11) Ehdotukset laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun ja osamaksukaupasta annetun lain 1 a ja 9 §:n muuttamisesta	„	19) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58 hallituksen esityksen johdosta laiksi leimaverolain 10 ja 50 §:n muuttamisesta (HE 224)	„
Hallituksen esitys n:o 238
Talousvaliokunnan mietintö n:o 48		20) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden väliaikaisesti maahan tuotujen ajoneuvojen tullittomuudesta (HE 245) ...	„
12) Ehdotus laiksi kemikaalilain muuttamisesta	„	21) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60 hallituksen esityksen johdosta laiksi leimaverolain muuttamisesta (HE 280)	„
Hallituksen esitys n:o 106
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 11		22) Talousvaliokunnan mietintö n:o 47 hallituksen esityksestä laeiksi kirjanpitolain, osakeyhtiölain 11 ja 12 luvun sekä osuuskuntalain muuttamisesta (HE 111)	„
13) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta	„	Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.	
Hallituksen esitys n:o 271
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9		—————	
14) Ehdotukset laeiksi vesilain, yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain, vesi- ja ympäristöhallinnosta annetun lain 2 §:n sekä terveydenhoitolain 52 §:n muuttamisesta	„	Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Anttila S-L., Huuhtanen, Juhantalo, Kautto, Kempainen, Korva, Kuuskoski, Morri, Myller, Nikula, Pelttari, Pietikäinen S., Rehn O., Röntynen ja Toivonen.	
Hallituksen esitys n:o 234
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10		—————	
E s i t e l l ä ä n :			
15) Hallituksen esitys n:o 294 laiksi eräiden entisen Jugoslavian kansalaisten tekemien turvapaikkahakemusten poikkeuskäsittelystä	„	Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Juhantalo ja Korva.	
		—————	

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Huuhtanen ja S. Pietikäinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Kautto, Kuuskoski, Nikula ja Peltari, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi ed. S-L. Anttila sekä tämän kuun 30 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Kempainen, Myller ja Toivonen.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan marraskuun 20 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 309—314, jotka nyt on jaettu edustajille.

Hallituksen esityksen n:o 158 peruuttaminen

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan marraskuun 13 päivältä saapunut samalle päivälle päivätty, edustajille nyt jaettu hallituksen kirjelmä, jolla peruutetaan eduskunnalle annettu hallituksen esitys n:o 158 laiksi työllisyyslain muuttamisesta.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan on peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetettava. Eduskunta päättäne antaa peruutuksen tiedoksi työasiainvaliokunnalle, jonka valmisteltavana puheena oleva esitys on. Eduskunta päättäne antaa peruutuksen tiedoksi myös perustuslakivaliokunnalle, jonka olisi tullut antaa asiasta lausunto työasiainvaliokunnalle.

Hyväksytään.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 494, 505, 506, 508, 509, 512, 516, 521 ja 535. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Hallituksen esitys n:o 293 laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta**

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelu asiasta julistettiin viime perjantaina pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Biaudet ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut poiketen puhemiesneuvoston ehdotuksesta, jonka mukaan asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto on tänään pitämässään kokouksessa tarkistanut aikaisempaa kantaansa ja ehdottaa yhtyen ed. Biaudet'n ehdotukseen, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Puhemiesneuvoston tarkistettu ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

2) Ehdotukset laeiksi asevelvollisuuslain ja eräiden asevelvollisuuden suorittamiseen liittyvien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 133

Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laeiksi sosiaalihuoltolain sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 174

Lakialoitteet n:ot 58 ja 106/1991 vp

Toivomusaloitteet n:ot 1032, 1036, 1062, 1092, 1142, 1145, 1218, 1229, 1284, 1285, 1292, 1343, 1347, 1380, 1382 ja 1396/1991 vp sekä 276, 289 ja 292

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 39

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan ja sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Omaishoitajien asema on kiinnostanut eduskuntaa ja kansanedustajia varsin paljon. Vuonna 91 asiasta jätettiin kaksi lakialoitetta. Nyt omaishoitajien asemaan liittyen on jätetty 16 toivomusaloitetta. Myös tänä vuonna talousarvioaloitteita on jätetty kolme tähän asiaan liittyen, eli omaishoitajien asia tuntuu eduskuntaa kovasti kiinnostavan, ja hyvä näin.

Arvoisa puhemies! Kun hallituksen lakiesitys on kolmannessa käsittelyssä, jolloin laki voidaan vain hyväksyä tai hylätä, en toki aio tehdä hylkäysehdotusta juuri siitä syystä, että omaishoitajien aseman parantaminen on varmasti kaikkien meidän tavoitteemme. Totean kuitenkin, että valitettavasti tämä lakiesitys ei lähestulkoonkaan korjaa niitä puutteita, joita omaishoitajan asemassa on. Ainoastaan voi sanoa, että omaishoitajat pääsevät vähimmäiseläketurvan piiriin ja voivat, kunnan kanssa solmittuaan sopimuksen, neuvotella hoitopalkioista.

Kuten mietintöön jätetystä vastalauseesta käy ilmi, sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto olisivat olleet valmiita muuttamaan lakiesitystä parempaan suuntaan. Valitettavasti hallituspuolueet eivät olleet tähän valmiita valiokunnassa eivätkä myöskään salissa toisessa käsittelyssä,

joten tämä toiveista ja aloitteista omaishoitajien aseman korjaamiseksi.

Kun esitys nyt mitä ilmeisimmin kohta puoliin hyväksytään, katson kuitenkin asian niin tärkeäksi, että olen ehdottamassa lausumaa, arvoisa puhemies, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää,

että hallituksen tulee seurata sitä, millaiseksi niiden hoitajien asema, jotka nyt jätetään työläinsäädännön perusturvan ulkopuolelle, muodostuu vastaisuudessa, ja

että hallitus antaa tarpeen vaatiessa esitykset lain muuttamiseksi, mikäli hoitajien asema uudessa järjestelmässä muodostuu kohtuuttomaksi ottaen huomioon yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja muiden vastaavaa työtä tekevien työolosuhteet, sekä lisäksi,

että vastaisuudessakin työläinsäädännössä pääsääntönä tulee olla se, että kaikilla työtä toisen johdon ja valvonnan alaisena tekevillä on samat työntekijäasemasta seuraavat perusoikeudet.”

Arvoisa puhemies! Perustelen lausumaa toisessa käsittelyssä esiin tuomillani seikoilla. Lakiesitystä on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä siten, että ei ole otettu huomioon työministeriössä esitettyjä näkökohtia koskien nimenomaan niitä tilanteita, jolloin omaishoitajasuhde täyttää työsuhteessa tarvittavat tyyppilliset tunto-merkit.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta kuitenkin lausuman olisi valmis hyväksymään ja tältä osin tarkastelemaan asiaa tulevaisuudessa, mikäli selvästikin epäkohtia nyt lain hyväksymisen jälkeen tulee esiintymään.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Outi Ojala kiinnitti huomiota erittäin merkittäviin näkökohtiin työläinsäädäntöön liittyen. Kiinnittäisin huomiota myös pariin muuhun asiaan, jotka liittyvät nyt hyväksyttävään lakiin. Sehän jättää ulkopuolelle eläkkeellä olevat hoitajat eikä tule voimaan takautuen, eli monet sellaiset hoitajat, jotka ovat olleet hoitotyössä vuosikautia, saavat vain vastaisuudessa kertyvältä ajalta eläketurvan. Pelkään pahoin, että monet omaishoitajat tulevat pettymään lain tullessa voimaan, koska he ovat oletaneet lain takaavan heille paljon suuremmat oikeudet kuin itse asiassa tapahtuu. Tässä mielessä esitystä voidaan pitää tynkänä, eli jään odottamaan sitä, että esitystä parannettaisiin niiltä osin, jotka koskevat eläkkeellä olevia hoi-

tajia ja niitä, jotka ovat tehneet jo takautuen pitkän päivätyön tällä alalla.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojalan puheesta saattoi saada sen käsityksen, että lakiesityksellä ei parannetaisi omaishoitajien asemaa. Asiahan on aivan päinvastoin. Tällä esityksellä ne, jotka saavat nyt kotihoidon tukea sairaan tai vammaisen omaisen hoitamisesta, tulevat eläkeoikeuden piiriin. Sehän on erittäin merkittävä uudistus, ja se on merkittävä myös siitä syystä, että kun me olemme valitettavasti paremminkin heikentäneet ihmisten etuuksia, tässä tapauksessa on kysymys todellakin parannuksesta. Tätä parannusta ovat vammaisten, sairaitten ja vanhusten omaishoitajat odottaneet vuosikausia, eli tämä on erittäin hyvä uudistus.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina, halusitte vielä uudelleen korostaa sitä, että eläketurva-asia hoituu. Minäkin tämän totesin, mutta eihän vahvistus pahitteeksi ole. Mutta aivan kuten ed. Taina hyvin tietää, mm. tapaturmavakuutuksen ulkopuolelle omaishoitajat tulevat jäämään, ja tässä suhteessa heidän asemansa on selvästi heikompi kuin esimerkiksi perhehoitajalain piirissä olevien hoitajien, joten kun jatkossa hoitotyötä voidaan tehdä seitsemässä erilaisessa joko työ- tai sopimussuhteessa, voidaan sanoa, että vanhuksia ja vammaisia hoidetaan hyvin erilaisissa olosuhteissa ja heitä hoitavien sosiaaliturva ja -etuudet ovat hyvin moninaiset.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on totta, että jää vielä puutteita, ja niitä toivottavasti tulevaisuudessa korjataan, mm. tapaturmavakuutus.

Mitä tulee siihen, että on monenlaisia järjestelmiä, se on aivan totta. Muun muassa asiantuntijat sosiaali- ja terveystieteiden alalla pitivät hyvänä sitä, että on monenlaisia vaihtoehtoja, koska on niin monenlaisia olosuhteita, monenlaisia perheitä, monenlaisia hoidettavia ja monenlaisia kuntia. Nämä useat järjestelmät antavat tiettyä joustavuutta niin, että voidaan aina valita kullekin perheelle tai henkilölle sopiva hoitomuoto.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei ole vastustanut sitä, että on monenlaisia vaihtoehtoja, mutta me vastus-

tamme sitä, että silloin, kun tehdään työsopimuslain mukaista työtä, niin yritetään teettää nämä työt mahdollisimman halvalla, ilman että työsopimuslain velvoitteet koskettavat nyt toimeksiantosopimuksiksi ja omahoitosopimuksiksi nimitettäviä sopimuksia. Tämä on se tekijä, jota me vastustamme, emme useanlaista hoitomahdollisuutta. Me kannatamme sitä, että on mahdollisuus valita kuhunkin tapaukseen sopiva hoitomuoto.

Tällä hetkellä jos vieras hoitaja hoitaa vanhusta tai vammaista kotona, ei ole mitään ongelmaa sen suhteen, onko kyseessä työsopimus ja minkälainen eläketurva tällaisella henkilöllä on, vaikka hallituksen esityksen perusteluissa toisin väitetään. Hän kuuluu eläketurvan piiriin nykyisten säännösten mukaan. Hallitus on aivan tarkoituksella yrittänyt antaa väärän kuvan siitä, mikä on tilanne.

Ainoa ryhmä, joka on ollut kokonaan eläketurvan ulkopuolella, ovat olleet varsinaiset omaishoitajat, siis hoidettavan omaiset. He eivät ole kuuluneet eläketurvan piiriin, ja vasemmistoliitto on ollut mukana vaatimassa sitä, että heille eläketurva tulee saada. Kannatamme tätä puolta esityksestä mutta emme sitä, että muiden hoitajien asemaa sillä heikennetään.

Ed. K u i t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun perhehoitajalakea laadittiin, esillä oli omaishoitajien asema. Nyt lainmuutos mahdollistaa myös omaishoitajan eläketurvan. Valiokunta mietinnössään myös kantoi huolta siitä, että riittävät apuvälineet, hoitovälineet, lomajärjestelyt ja myös korvaukset tulee samalla sopia sopimuksessa. Mielestäni tämä on hyvin tärkeä lakimuutos, koska se mahdollistaa omaishoitajille eläkkeen työstä, jota he ovat tehneet, ja tällä tavalla heitä palkitaan. Sen sijaan siihen, että käsiteltäisiin yksinomaan työsuhteena omaishoitajia, samoin kuin ed. O. Ojalan perustelulausemaehdotukseen, lauseiden lisäämiseen, emme voi yhtyä. Pidämme hyvin tärkeänä tämän lain aikaansaamista.

Ed. M u t t i l a i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. O. Ojalan perustelulausemaehdotusta.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Laki on hyvin pitkälle pelkkää sanahelinää ja hyvin tyyppillinen tälle hallitukselle. Tärkeän asian yhteydessä — omaisten eläketurvan, omaisten vapaa-ajan järjestelyn yhteydessä — ollaan järjeste-

lemässä myös muita asioita. Parasta lakiesityksen käsittelyn yhteydessä on mietintö, johon on sisällytetty ed. Kuittisen äsken esiintuomat ajatukset vapaapäivien järjestämisestä, tukipalvelujen ja tukisuunnitelman järjestämisestä sekä mahdollisesti myös tarvittavien asunnon muutosten tekemisestä. Mitään näitä ei tämä laki lupaa.

Me tiedämme lakia valmistelleen työryhmän muistiosta, että maassamme tällä hetkellä on noin 22 000 omaishoidon varassa elävää vammaista, pitkäaikaissairasta tai vanhusta. Heidän omaistensa tai hoitajiensa vapaapäivien ja eläketurvan järjestelyyn tarvittaisiin rahaa vähintään 570 miljoonaa markkaa. Hallitus on budjettiin sisällyttänyt 10 miljoonaa markkaa toistaiseksi, ja mitään takeita ei ole, että se edes pysyy siellä. Tässä vaiheessa on todella valitettavaa, että omaishoitajia käytetään taas kerran laman maksajina. Minusta olisi ollut parempi siirtää lakia, jos ei katsota, että heidän asemansa voidaan hoitaa, kuin antaa pelkkää sanahelinää ihmisille, jotka ovat vuosia odottaneet tunnustusta tekemälleen työlle.

Lakiesityksen erittäin kyseenalainen osa on se, joka liittyy käsitteeseen, kuka on omainen. Ed. Kuittinen viittasi perhehoitolakiin, jota onkin hyvä verrata omaishoitajalakiin. Perhehoitajalaissa oli tarkoitus järjestää sijaisvanhempien eläketurva, sosiaaliset edut ja vapaapäivät. Näin tapahtuikin, mutta lakiin ynnättiin myös mahdollisuus ammattitaidottomasti järjestää perhehoitoa ja tarjota ns. halvempaa ja mahdollisesti heikompaa hoitoa, jota kunnat näissä taloudellisissa olosuhteissa herkästi ostavat. Television uutisissa olemme nähneet, miten eräsikin emäntä kertoi, että neljällä hoidettavalla, jos perhe on suurin piirtein myötämielinen, pääsee yli 20 000 markan bruttoansioihin. Televisioutusten lukija kertoi, että tämä on erittäin suosittu uusi elinkeino haja-asutusalueilla ja maaseudulla. Tämä on erittäin vakava asia hoidettavan ja hoitotason kannalta.

Omaishoitolaian käsitteistöön on otettu omainen tai läheinen. Läheinen kattaisi pitkäaikaiset ystävät, avopuolisot jne. omaiskäsitteen lisäksi, jolloin tavallinen sosiaaliverkosto ihmisellä olisi kartoitettu. Äänestyksestä huolimatta hallituspuolueet halusivat laissa säilytettävän myös mahdollisuuden ”tai muu henkilö”. Tämä ”muu henkilö” saattaa merkitä ketä hyvänsä, joka tarvitsee lisäansioita. Tällä täydennetään perhehoitolain mahdollistamaa huutolaissysteemiä tässä maassa.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Todennäköisesti olisin ehtinyt puhua puheenvuoroni myös paikaltani, mutta inhoan kelloon katsoamista, minkä vuoksi mieluummin lyhyt puheenvuoro puhujakorokkeelta.

Haluun ensimmäiseksi kiittää siitä, että jossakin asiassa on pikkuisen menty eteenpäin siitä huolimatta, että täytyy vanhaa sanontaa toistaa, että suunta on ehkä oikea, mutta toteutus ja vauhti antaa toivomisen varaa. Hoitomahdollisuuksien monimuotoisuus on sinänsä hyvä asia. Tässä suhteessa uskoisin, että niin vasemmalla kuin oikealla ollaan valmiita suurempaan kirjoon. Kun katsoo sitä kehitystä, joka on 70-luvun puolivälistä lähtien tapahtunut, kun ensimmäisen kerran perhekotien osalta työneuvosto otti kannan siitä, että tällainen perhe on oikeutettu vuosilomaan, ja sitä tilannetta, missä ollaan tänään, niin on todella tapahtunut erilaisten hoitomuotojen räjähdysenomainen tunnistaminen. Onhan niitä aikaisemminkin ollut, mutta niiden ei ole tavallaan tunnustettu olevan olemassa.

Kuitenkin myönteiseen kehitykseen, hoitopalvelujen monipuolistamiseen, liittyy kaksi kielteistä asiaa, joista toinen on jatkuva jankutus siitä, että ammattitaitoinen hoito olisi liian kallista, on kyse sitten vanhuksista, vammaisista tai lapsista. Se pitää sisällään mielestäni hyvin epäilyttävän ajattelun hoitamisesta ja hoitotyön arvostuksesta. Toinen asia on se, että laskelmat erilaisten hoitomuotojen hinnasta on tehty myös kovin mutu-tuntumalla, ja epäilen, että tämä hoitomallien moninaisuus, mikä on sinänsä hoidettavan kannalta hyvä asia, tulee tuomaan tulevaisuudessa talouslaskelmissa myös kielteisiä yllätyksiä.

Toinen kielteinen ilmiö, mikä, arvoisa puhemies, tähän liittyy, on se, että kun meillä on tällä hetkellä meneillään hyvin voimakkaasti ei pelkästään taloudellinen kiristysohjelma vaan myös työläinsäädännön alasaajo, niin automaattisesti ihmiset suhtautuvat, minä muiden mukana, hieman epäluuloisesti kaikkiin sellaisiin uusiin malleihin, joissa epäillään salakuljetettavan sisälle tosiasiaassa työläinsäädännön romuttamista.

Arvoisa puhemies! Olen itse ollut tekemässä kyselyjä ja ollut hyvin aloitteellinen sekä henkilökohtaisesti että eräiden kansalaisjärjestöjen kautta, joita valiokuntakin on kuullut asiantuntijana, juuri nyt käsiteltävänä olevan asian eteenpäinviemiseksi. Olen tässä suhteessa erittäin iloinen, että asia on menossa eteenpäin.

Mutta omalta puoleltani ja ihan näistä lähtökohdista, joista olen myös aktiivisesti ajanut itse tätä muutosta, pidän asiallisena ja aiheellisena ed. O. Ojalan tekemää ja ed. Muttilaisen tukemaa päätösehdotusta, koska hyvää asiaa ei saa käyttää väärään tarkoitukseen. Minun mielestäni hoitopalvelujen monipuolistaminen ja hoitotyön arvostaminen antaa mahdollisuuden myös tämän nonnen hyväksymiseen ja sitä kautta, sanoisinko, pelin pitämiseen rehellenä niin, että todella ajetaan sitä, mitä sanotaan ajettavan, eikä kysymyksessä ole toisaalta ammattimaisessa hoitotyössä olevien työntekijöiden työsuhteen ehtojen heikentäminen eikä edessä olisi sellainen sopimusviidakko, josta mm. naapurimaamme Ruotsi tällä hetkellä koettaa päästä jollakin tavoin selville useiden asiantuntijoiden avulla, koska juristi löytää leipänsä hyvästäkin asiasta.

Ed. K a u p p i n e n : Arvoisa puhemies! Pyy-sin puheenvuoron ed. Puiston puheenvuoron johdosta, jossa hän hyvin voimakkaasti toi esiin erilaisia näkökantoja omaishoitajakysymyksestä. Sen voin todeta sekä perhehoitajalain että omaishoitajalain käsittelyn yhteydestä, että sosi-alivaliokunnassa käsittely kyllä oli varsin tunte-nomaista ja nimenomaan siellä heijastuivat hyvin voimakkaasti ne pelot, mitä muun muassa ed. Halonen toi esiin. Se todella tuli niin voimakkaana esiin, että ilmeisesti oli tarkoitus jopa kaataa kokonaan nämä hyvät esitykset, joita jo pitkään on yritetty viedä eteenpäin. Mutta huolimatta siitä, että sosialidemokraattien kannalta näyttää olevan erittäin tärkeätä, että tämä tulee voimaan, siltä taholta sitä kaikkein eniten oltiin tavallaan vastustamassa ja mitäöimässä eli pelättiin sellaisia mörköjä, mitä ei suinkaan ole olemassakaan. Omaiset ovat toivoneet tämän tyypistä lakia.

Jos kysytään, onko ammattitaitoinen hoito kallista, minun mielestäni kyse ei ole kalleudesta, vaan nimenomaan siitä, mikä on ihmiselle kenties kaikkein parhaimmaksi hoitomuodoksi osoittautunut. Aina parasta ei ole se, pyyhitäänkö selkä kolme kertaa päivässä sprillä vai saako hän vaikutteita kotiympäristössä ja onko hänellä virikkeellisempi se kotiympäristö, jossa hän kuulee kaikkia elämänpiiriin liittyviä ääniä ja tapah-tumia, toisten ihmisten keskusteluja ja lehden lukua, puhelimen sointia jne. Nämä ovat myös hyvin pitkälti elämänlaatukysymyksiä.

Olen itse mm. kehitysvammahoitolaitoksessa 18-vuotiaana aloittanut työskentelyni, ja siellä on ollut yli 20-vuotiaita nuoria, jotka eivät

elämänsä kuuna päivänä ole olleet yhdessäkään yksityiskodissa. Kun he ensimmäisen kerran kävivät kodissani, joka oli vaatimaton, niin sitä tunnetta, mikä heillä oli siinä vaiheessa, ei voi kyllä sanoin kuvata. Sen jälkeen minä olen ollut aina vakuuttunut, että kaikissa tapauksissa, mis-sä hoito voidaan toteuttaa kodinomaisissa olo-suhteissa, se on parempi.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ed. Kaup-piselle: Jos me olisimme halunneet kaataa nämä lait, me olisimme esittäneet kummastakin hyl-kyä, ja kuten näette, emme ole sitä tehneet. Me olemme arvostelleet sitä, että hallitus sotkee muita asioita näiden lakien joukkoon eli nämä kauniit kotihoidon periaatteet sotketaan bisnes-mahdollisuuteen. Nämä möröt, joita on ollut esillä valiokunnassa niin perhehoitolain kuin tämän lain käsittelyn yhteydessä, ovat, kuten sanoin edellisessä puheenvuorossani, osoittautu-neet jo todeksi haja-asutusalueella. Tämä on faktaa, jonka kertovat meille meidän viralliset uutisemme Suomenmaassa.

Ed. K u i t t i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Halonen sanoi sen, mitä itse ajattelin sanoa, eli lamankin aikana on hiukan menty eteenpäin kotihoidon ja omaishoitajan aseman parantami-seksi. Sen takia olen ehdottomasti eri mieltä kuin ed. Puisto siitä, että ei olisi laman aikana asioita hoidettu eteenpäin.

Myös olen täysin eri mieltä kuin ed. Puisto siitä, että tätä hoitotyötä tehtäisiin ammattitai-dottomasti ja rahanahneudesta. Minusta se on aivan väärää tietoa. Hyvin monet tekevät täydell-ä asiantuntemuksella, ammattitaidolla ja sydä-mellä.

Työn määrittelyyn vielä lisään sen, että olem-me eläneet tehdaspiippuajakauden yli. Työ on nähtävä laajemmin. On mahdollista tehdä etä-työtä. On mahdollista tehdä hoitotyötä toimek-siantosopimukseen perustuen. Tässä asiassa, jos missä, hyvää asiaa ei saa perustella väärin argu-mentein.

Ed. H a l o n e n : Rouva puhemies! Ehkä on parempi todeta toiseenkin suuntaan se, ettei liikaa ihannoida mitään hoitomallia, sen vuoksi että kaikkia malleja voidaan käyttää väärin. Toivottavasti se vanha ajattelutapa, että järjes-telmä sinänsä pyhittää siinä olevat virheet, on meillä niin kuin muualla unohdettu asia. Yhtä lailla laitos voi olla hyvä ratkaisu. Meillä on ollut esimerkkejä lastensuojelutyön puolelta, että lap-

si on joutunut olemaan 10—15 perheessä, ennen kuin on annettu hänelle mahdollisuus pieneen kodinomaiseen laitokseen, jossa hänellä asiat ovat olleet hyvin. Taikka sitten toisin päin: on ihan turha pitää, niin kuin täällä tuotiin esille, vammaista taikka pitkäaikaissairasta tai vanhus-talaitoksessa, jos hänellä on hyvä mahdollisuus olla perheenomaisessa piirissä. Totta kai jokainen haluaa mieluummin pienen, mukavan yhteisön. Mutta tässä suhteessa ei kannata järjestelmiä sinänsä pyhittää eikä niiden puolesta minun mielestäni nyhkiä, vaan sen, että asiakas saa haluamansa palvelun ja hänen oikeussuojastaan pidetään huolta kaikissa järjestelmissä.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kauppienen: Rouva puhemies! Ed. Puustolla on hyvin suuri pelko bisnesmuodosta. Kyllä voin sanoa, että varmasti tämä omaishoitajalaki ei kyllä takaa minkäänlaista bisnestä kenellekään. Kyllä ovat niin minimaaliset ne korvaukset, mitä siellä on, että ei voi sellaisesta puhua. Toisaalta kiitän samalla ed. Halosta nimimuotoisesta vaihtoehtojen, palvelujen ja hoitojen mahdollisuudesta, joka minun mielestäni on nimenomaan nykyaikaiseen ja inhimillisyttä kunnioittavaan yhteiskuntaan kuuluvaa.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Ed. Kauppienen arveli, että pidetään turhia mörköjä esillä. Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota sellaiseen asiaan, että meillä on viime aikoina tehty paljon semmoisia lakeja, jotka monessa mielessä ovat periaatteeltaan hyviä, mutta vähäisten määrärahavarausten takia osoittautuvat odotuksia paljon vähäisempään arvoon jääviksi. Niin näyttää tälläkin kohtaa olevan asiantaita. Tätä parannusta ei näy saatavan aikaan ilman, että vastaavia heikennyksiä syntyy.

Tätä omaishoitajien aseman korjaamiseen tähtäävää toimintaahan toteutetaan kunnissa. Ne joutuvat vähäisten taloudellisten voimavarojen takia ja kustannusten kasvaessa valitsemaan, keitä hoidetaan ja ketkä hoitavat. Näillä omaishoidon uusilla järjestelyillä on tarkoitus korvata vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kotihoidon tuki. Kuntien edustajat ovat sosiaalivaliokunnan kokouksessa ilmoittaneet, että selviävät tämän lain edellytyksestä ainoastaan lopettamalla alemmat korvausluokat kokonaan. Tämä voi olla jotakin sellaista, mitä meistä

kukaan ei ole toivonut, juuri sitä pahaata tai huonompaa, mitä mihinkään lainsäädäntöön ei kuitenkaan saisi sisältyä, varsinkaan kun samaan aikaan on hyväkin perustella avohoidon järjestyksen monipuolistamista sillä, että laitoshoidon tässä maassa voimakkaasti supistetaan. On valjastettava kaikki tarvittavat voimavarat avohoidossa antamaan hoitoa ja tukea henkilöille, joita ei syystä tai toisesta hoideta laitoksissa. Tarvitaan myöskin vähäisempää kuin kokovuorokautista tukea näille henkilöille, ja se tässä uudistuksessa nyt tulee sivuutetuksi, jos rahat eivät riitä.

Ed. Ojala: Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää huomiota siihen, mistä on kyse tässä asiassa, miksi olen tämän lausumaehdotuksen tehnyt. Meillähän on työoikeudessa vakiintunut käsite siitä, että työtä tehdään joko työsuhteessa — se toki voi olla virkasuhde julkisella sektorilla — tai sitten toimitaan itsenäisenä yrittäjänä. Tässä omaishoitajien ja perhehoitajien kohdalla ei ole kysymyksessä kumpikaan. On varmaan totta se, mitä ed. Kuittinen sanoi täällä, että työtä tehdään etätöyönä tai muutoin erilaisissa olosuhteissa kuin aikaisemmin. Siinä suhteessa maailma muuttuu koko ajan, mutta kysehän on nyt nimenomaan siitä, tuleeko meille uusia ns. työsuhteen muotoja.

Se tässä on mieleenpantavaa ja myös mielestäni erittäin tärkeätä: Kyse on hoivatyöstä, joka on naisten tekemää työtä. Sen takia minusta on erittäin tärkeätä, että seurataan, mitä näiden lakien vaikutuksista tulee, ja puututaan asiaan, mikäli aiotaan naisten hoivatyöstä silloin, kun sitä tehdään työsuhteen luonteisissa olosuhteissa, tehdä ns. epätyötä. Tästä on kysymys, ja sen takia olen tämän lausumaehdotuksen tehnyt.

Ed. Kauppienen: Arvoisa puhemies! Mitä ed. Vehkaoja toi esiin vähäisistä määrärahoista, niin sehän on tietysti totta. Mutta minusta pitää nähdä myöskin asiat niin, että vaikka meillä on niukkuuden aika, meidän pitää pystyä tekemään järjeviä uudistuksia. Nimenomaan omaiset ovat toivoneet tällaista pientä vastaantuloa jollakin tapaa, että heidän työtänsä ja työpanostansa arvostettaisiin.

Kun puhuttiin vastaavista heikennyksistä, niin ehkä ne nyt haluttiin tuoda määrättyssä valossa esiin. Kotihoidon tukihan nimenomaan on ollut tukimuoto, mikä on lisääntyvistä hoivakustannuksista ja hoitokustannuksista johtuvaa. Nyt se vain kanavoidaan eri tavalla, eri kautta, eikä siinä mitään sen ihmeellisempää ole.

Toisaalta ihan selvyuden vuoksi sanon myöskin, että monet eläkkeensaajat, jotka tarvitsevat jatkuvaa hoivaa ja huoltoa, saavat myöskin tästä lisääntyneestä hoivantarpeesta ja siitä johtuvista lisääntyneistä kustannuksista eläkkeensaajan hoitotukea. Ei kai liene tarkoitus, että ihminen saa suurempaa ansiota ja monenlaisia kompensatioita pelkästään sen takia, että on sairaampi, ja sitten tallettaa niitä rahoja. En usko, että se vasemmallakaan heidän linjansa mukaista olisi.

Toisaalta se, mitä ed. O. Ojala toi täällä esiin, oli vain varmennus siihen, mikä käsitys meillä valiokunnassa oli: Nimenomaan määrätyillä tavoilla pelätään kyllä rutonomaaisesti uusien työsuhdetyyppien ja työmuotojen muodostumista. Se ehkä liittyy jollakin tavalla ay-kenttään ja kenties sen rooliin tulevaisuudessa.

Ed. K u i t t i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojala mainitsi työsuhdeasian siten, että työtä voi tehdä vain työsuhhteessa tai itsenäisenä yrittäjänä. Myös perhehoitajalain päättämisen aikaan puhuttiin tästä asiasta. Silloin nähtiin seurauksena se, että jos vain työsuhde olisi mahdollistanut perhehoitajalain toteuttamisen, seurauksena olisi ollut, että perhehoitajiksi ei enää hakeutuisi henkilöitä. Sama asia on omaishoitajan osalta.

Jos vaaditaan työsuhteen tunnusmerkit siihen, kun tytär tai poika hoitaa äitiänsä tai isäänsä, olen varma, että omaishoitajiksi ei enää olisi halukkuutta. Ei haluta sitoutua työsuhteeseen. Myöskin seurauksena olisi, että omaiset, jotka tekevät jo nyt hyvin raskasta ja vaativaa työtä, esimerkiksi 20 vuoden hoitosuhteen jälkeen olisivat hoitosuhteen päättyessä täysin ilman eläkettä ja myös työmarkkinoilla hyvin huonossa asemassa. Nyt lainmuutos mahdollistaa heille eläkkeen ja hoitosopimus myöskin muita hyvin tärkeitä asioita.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Itse näen, että mikäli omaishoitajilla olisi oikeus, sikäli kuin työsuhteen tunnusmerkit täyttyvät, vaatia, että heitä kohdellaan työntekijöinä, on tämä hoitajan asemaa parantava elementti. Näen, että mikäli vastalauseen mukaisessa muodossa tämä lakiesitys olisi hyväksytty, niin se olisi parantanut hoitajien asemaa. Kukaan ei olisi voinut tulla vaatimaan hoitajan puolesta sitä, että hoitosuhteesta tulee työsuhde, vaan se olisi jäänyt hoitajan itsensä harkittavaksi, mikäli hän sitä edellyttäisi. Tässä mielessä se olisi jättänyt enemmän valinnanvaraa, miten nämä hoito-

suhteet määritellään, määritelläänkö ne työsuhteiksi vai muilla tavoin. Tässä mielessä ed. Kuitisen esittämä kritiikki ei ole mielestäni perusteltua.

Ed. Korva merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. O. Ojala ed. Mutttilaisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee seurata sitä, millaiseksi niiden hoitajien asema, jotka nyt jätetään työlainsäädännön perusturvan ulkopuolelle, muodostuu vastaisuudessa, ja että hallitus antaa tarpeen vaatiessa esitykset lain muuttamiseksi, mikäli hoitajien asema uudessa järjestelmässä muodostuu kohtuuttomaksi ottaen huomioon yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja muiden vastaavaa työtä tekevien työolosuhteet, sekä lisäksi, että vastaisuudessaakin työlainsäädännössä pääsääntönä tulee olla se, että kaikilla työtä toisen johdon ja valvonnan alaisena tekeville on samat työntekijäasemasta seuraavat perusoikeudet.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Nyt on äänestettävä perustelulausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. O. Ojalan ehdotus ”ei”.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi erikoissairaanhoitolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 287

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 40

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 40. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Valtionosuusuudistuslain mukaan myös erikoissairaanhoidossa voidaan ostopalveluja hankkia yksityisiltä laitoksilta ja tämä erikoissairaanhoitolain muutos merkitsee sitä, että myös toisilta sairaanhoitopiireiltä näitä palveluja voidaan ostaa.

Viime päivinä kansanedustajille on lähetetty kirjeitä ja myös lehdissä on ollut kirjoituksia siitä, että erikoisasiantuntemusta omaavissa yksiköissä, esimerkiksi Naistenklinikan syöpäosastolla, pelätään, että sitä korkeaa ammattitaitoa ja asiantuntemusta, joka tässä yksikössä on hankittu, ei enää käytettäisi parhaalla mahdollisella tavalla, jos näitä leikkauksia ryhdytään enenevässä määrin tekemään eri sairaaloissa, niin kuin jo nyt kehitys näyttää tähän suuntaan menevän.

Kannattaa varmaan ottaa huomioon se huoli, minkä näiden erikoisyksikköjen lääkärit ovat kansanedustajien tietoon saattaneet. Siellä, missä on mahdollisimman korkea ammattitaito ja tietämys hankittu, sitä tulisi käyttää niin, että kaikki kyseistä sairautta sairastavat ihmiset saisivat parhaan mahdollisen hoidon. Monta kertaa on niin, että kun hoito keskittyy, sillä pystytään myös saamaan paras asiantuntemus juuri sen yksittäisen sairauden tai joidenkin sairauksien hoidossa, ja se tulee myös halvimmaksi. Tämä olisi tärkeää nyt, kun erikoissairaanhoitolakia uuden valtiosuuslain mukaan aletaan ensi vuonna soveltaa, että mahdollisimman hyvä hoito taataan kaikille potilaille.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 11, 14, 42, 43 ja 56 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laeiksi osakeyhtiölakiin, asunto-osakeyhtiölakiin, avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annettuun lakiin, osuuskuntalakiin, prokuralakiin, säätiölakiin sekä vesilakiin sisältyvien kansalaisuus- ja asuinpaikkavaatimusten muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 236

Talousvaliokunnan mietintö n:o 41

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 41. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 2 luvun 1 § ja luvun otsikko, 8 luvun 4 § ja luvun otsikko sekä 10 luvun 3 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 53 ja 65 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 10 luvun 2 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 69, 76, 80 ja 88 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kuudennen lakiehdotuksen 6, 7 ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

seitsemännen lakiehdotuksen 5 luvun 53, 56 ja 59 § sekä luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

6) Ehdotukset laeiksi kuluttajansuojalain 6 luvun sekä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 218

Talousvaliokunnan mietintö n:o 43

Suuren valiokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Mäki-Hakola: Rouva puhemies! Kun suuri valiokunta on muuttanut talousvaliokunnan mietintöä jälkeensä esiin tulleiden seikkojen takia, on syytä lyhyesti selvittää, mistä on kysymys.

Voimassa olevan kuluttajansuojalain mukaan markkinointia tilaavaa tai suorittavaa elinkeinon harjoittajaa voidaan kieltää jatkamasta, korostan sanaa jatkamasta, luvun säännösten vastaista markkinointia tai uudistamasta tällaista tai siihen rinnastettavaa markkinointia. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:ssä on vastaavanlainen kieltomahdollisuus.

Nyt esillä oleva asia kuuluu myös ns. Etalainsäädäntöön. Kuluttajansuojalain 2 lukuun ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin hallitus ehdottaa lisättäväksi säännökset, joiden nojalla olisi mahdollista kieltää suunnitteilla olevan, siis tässä painotan jälleen suunnitteilla olevan, mainonnan toteuttaminen, jos mainonta ilmeisesti olisi lain vastaista. Säännösten tarkoituksena oli saattaa Suomen lainsäädäntö vastaamaan EY:n harhaanjohtavaa mainontaa koskevaa direktiiviä.

Eta-sopimuksen johdanto-osan mukaan Etan luomisella on tarkoitus edistää paitsi kaupan vapauttamista ja siihen liittyvää yhteistyötä myös kuluttajansuojaa. Ihmisoikeuksien toteuttaminen on myös ensimmäisten tavoitteiden joukossa. Suomen hallitusmuodon 10 § takaa puolestaan kansalaisten perusoikeutena sananvapauden sekä oikeuden kirjoituksen ja kuvallisen esityksen julkaisemiseen kenenkään sitä ennakolta estämättä.

Yllä selostetun direktiivin tarkoituksena on turvata kuluttajan oikeudet. Sitä voimaan saatettaessa on sen toteuttamiskeinot, joista sopimuksen 7 artiklan mukaan päätetään kansallisesti, kuitenkin suhteutettava hallitusmuodon takaamiin perusoikeuksiin.

Kuluttajansuojalain ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain nojalla jo nyt käytettävissä olevat markkinoinnin valvonnan keinot ovat kuitenkin osoittautuneet käytännössä toimiviksi. Niihin sisältyy jo

tällä hetkellä mahdollisuus puuttua myös odotettavissa olevaan lainvastaiseen markkinointiin siinä mielessä, että kieltä voidaan ulottaa koskemaan menettelyn uudistamista.

Direktiivin johdanto-osasta käy ilmi, ettei direktiivi edellytä mainonnan järjestelmällistä ennakkotarkastusta. Hallituksen esityksessä onkin katsottu, että ehdotettu lainmuutos tulisi lähinnä sovellettavaksi sellaisessa tapauksessa, jossa mainonnan tilaaja tai suorittaja haluaa etukäteen saada kuluttajansuojaviranomaiselta vahvistuksen sille, ettei suunnitteilla oleva mainos ole lainvastainen.

Lisäksi on otettava huomioon, että direktiivissä tarkoitettu harhaanjohtava mainonta on käsitteenä suppeampi kuin kuluttajansuojalaissa tarkoitettu harhaanjohtava markkinointi. Käytännössä tässä tarkoitettu harhaanjohtava mainonta voineekin tulla viranomaisten, kuluttajien tai kilpailijoiden huomion kohteeksi vain osana jollain tavalla jo aloitettua markkinointia. Tällöin siihen voidaan puuttua jo voimassa olevienkin säännösten nojalla.

Sillä perusteella, että Eta-sopimuksen tarkoituksena on myös perusoikeuksien turvaaminen sekä ottaen huomioon direktiivissä tarkoitettujen ennakkokiellon vähäinen käytännön merkitys ja säännökseen sisältyvä harkintavalta, jossa yleinen etu on kriteerinä, oikeusministeriökin on katsonut, vaikka oikeusministeriö on tämän lakiesityksen esittelijä, että voimassa olevan kuluttajansuojalain jo nyt tarjoamat keinot harhaanjohtavan markkinoinnin kieltämiseksi ovat riittävät toteuttamaan Eta-sopimuksen veloitteet. Näin ollen ei ole välttämätöntä hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyviä kuluttajansuojalain 2 luvun 7 §:n ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n muutosesityksiä. Kun muuta perustetta näille muutoksille ei ole, suuri valiokunta on yksimielisesti hylännyt hallituksen esitykseen sisältyvät mainitut muutosesitykset ja katsoo, että tässä muodossa tämä asia olisi läpi vietävissä.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Suuren valiokunnan puheenjohtaja edellä selvitti niitä yksityiskohtaisia perusteluja, joiden nojalla suuri valiokunta yksimielisesti oli puheenjohtajan mainitsemien ehdotuksen kannalla. Haluaisin kuitenkin aivan lyhyesti tässä asiassa kiinnittää huomiota kahteen muuhun näkökohtaan.

Ensinnäkin kun hallituksen esitys herätti eduskunnassa kriittisiä huomautuksia, ne huomautukset lähtivät sananvapauden näkökulmas-

ta, koska katsottiin, että hallituksen esitys suo mahdollisuuksia mainonnan eräänlaiseen sensurointiin.

Tämä on mielestäni sopiva yhteys kuitenkin todeta myös eräs toinen seikka. Monissa yhteyksissä tässä salissa on ehditty puhua ylitsevuotavasta EY-innokkuudesta, joka sokaisee silmät ja osin ajatuksetkin. On nimittäin toisinaan näyttänyt siltä, että tärkeimmäksi on noussut se, että EY:n jokainen direktiivi ja jokainen EY:n tuomioistuimen tulkinta otetaan lainsäädännön pohjaksi tavattoman tarkasti ja ehkä vielä vähän rivien välistäkin lukien. Näin on tapahtunut jo ennen kuin Suomen eduskunta päätti Eta-sopimuksesta. Mielestäni esillä oleva asia on hyvä esimerkki siitä.

Tosin suuressa valiokunnassa oikeusministeriön edustaja sanoi, että tämä virhe tai harha, mikä nyt on hallituksen taholla tapahtunut, johtuu siitä, että on niin tavattoman paljon töitä ja toisaalta Eta-direktiivien terminologia on niin vaikeaa, että sitä on vaikea kääntää suomalaiseksi lakitekstiksi. En ole asiantuntija tästä mitään sanomaan, mutta totean, että näin oikeusministeriön edustaja totesi.

Kiinnitän kuitenkin huomiota siihen, kun oikeusministeriön edustaja itse nyt katsoi, että hallituksen esityksen toinen lakiesitys voidaan hylätä ja ensimmäisen lakiesityksen 7 § poistaa — nämähän olivat ne kritiikin kohteena olleet kohdat — niin se perustelu, miksi näin tehdään, on mielestäni hieman erikoislaatuinen. Nyt oikeusministeriö perustelee sillä, että suomalaisessa lainsäädännössä onkin jo kaikki ne valtuudet, joita tarvitaan sen tarkoituksen toteuttamiseen, johon hallitus sanoi pyrkivänsä. Siinä suhteessa tämä on mielenkiintoinen.

Lopuksi haluan vielä kiinnittää huomiota siihen, että tietenkin tämän asian yhteydessä voi kysyä myös, mikä on Suomen laintarkastuskunnan ennakkovalmistelun tarkkuus. Tässä juristit ovat ainakin minua pätevämpiä tuon arvioimiseen, mutta jos laintarkastuskunta toimii tehokkaasti, suorittaa valvonnan siten kuin ymmärrän tarkoitetun, eihän tällaisia kömmähdyksiä pitäisi tapahtua. Jos on tapahtumassa niin, että koko laintarkastuskunta aiotaan lopettaa, jostakin olen tällaisen ehdotuksen havainnut, miten nämä asiat sen jälkeen tulevat hoidetuksi?

Ihan viimeksi sanon, että mielestäni esillä oleva asia sopii hyvin yhteen myös sen kritiikin kanssa, jonka havaitsin ainakin lehtitietojen perusteella ilmenneen esimerkiksi Varsinais-Suo-

men kokoomuksen piirikokouksessa, jossa ministeri Salolaista oli voimakkaasti arvosteltu siitä, että hän on täysin kritiikitön EY-asiassa, niin kuin oli arvosteltu eräitä muitakin. Ymmärtääkseni se oli myös pääsyy, minkä vuoksi ministeri Salolainen kärsi niin murskaavan tappion siellä kokoomuksen piirikokouksessa.

Ed. Louekoski: Rouva puhemies! Suuren valiokunnan ratkaisuun nähden ei tässä ole mitään huomauttamista. Suuri valiokunta on noudattanut oikeusministeriön toivomusta ja poistanut hallituksen esityksestä ongelmalliset kohdat.

Kuitenkin olisin toivonut, että suuri valiokunta olisi jonkin verran käyttänyt aikaa paneutua siihen materiaaliseen sisältöön, joka näillä poistetuilla kohdilla on. Ei ole nimittäin aivan varmaa, että ne olisivat hallitusmuodon 10 §:n vastaisia, vaikka siihen suuntaan vahvasti 10 §:n sanamuoto oikeuksista puhuttaessa viittaa. Olisin toivonut, että materiaalin sisältö olisi samalla tarkastettu, jotta vastaisen varalle se olisi tullut eduskunnalle selväksi.

Ed. Laine puhui laintarkastuskunnasta. Siihen kuuluu kolme korkeimpien oikeusasteitten tuomaria ja sen kapasiteetti on kovin pieni. Laintarkastuskuntaa käytetään hyvin harvoin. Laintarkastuskunta tämän asian läpimenon suhteen on kyllä viaton.

Sen sijaan oikeusministeriössä, erityisesti laintarkastustoimistossa, joka on toinen elin ja kuuluu lainvalmisteluosastolle, on syytä huolellisuuteen vastaisuudessa. Tämän kaltaisia sammakoita eduskuntaan ei saisi tulla. Pahoittelen vielä kerran, että pääsi tämä sammakko läpi talousvaliokunnan muuten tarkan seulan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Täällä on varsin hyvin tätä asiaa kuvattu jo tähän mennessä ja asian käsittelyä suuressa valiokunnassa. Se, mikä minua tässä kaikkein eniten on kiusannut, on se, että kun asianomainen lainsäädäntöjohtaja oikeusministeriöstä oli selvittämässä sitä, kuinka näin saattoi tapahtua, kaikki huipentui siihen, että ei ollut tultu kiinnittäneeksi huomiota siihen, mitä hallitusmuodossa mahdollisesti sanotaan näistä asioista.

Mielestäni tämä on oireellista. Ymmärrän jos lainsäädännön normaalilla tasolla tapahtuu kaikenlaista, kun kiireellä tehdään ja paljon joutuu tekemään, satoja lakiesityksiä. Mutta

että unohtuu, että hallitusmuodossakin on jotakin säädelty mm. oikeuksista, ja unohtuu projisoida hallitusmuotoon näitä hankkeita! Mielestäni tässä on merkittävästi oireellista se, että tämä hurlumhei-EY-innostus on saavuttanut sellaisen asteen, että tämän tasavallan hallitusmuotoon ei juurikaan enää kiinnitetä huomiota eikä anneta sille arvoa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 6 luvun 1, 1 a, 2 — 5 ja 7—9 § sekä luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen toisen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 7—17) asia.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57 (HE 197)

19) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58 (HE 224)

20) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59 (HE 245)

21) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60 (HE 280)

22) Talousvaliokunnan mietintö n:o 47 (HE 111)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 15.10.

Täysistunto lopetetaan kello 15.01.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

